

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə "Böyük Qayıdış"

№ 22 (2296) 11 iyun 2022-ci il

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

Füzuli Hava limanı "Böyük Qayıdış"ın müjdəçisidir

Azərbaycanın iqtisadi, siyasi coğrafiyasında özünəməxsus yeri olan regionlarımızdan biri də Füzuli rayondur. Bu rayonla bağlı istənilən yazını yazarkən öncə yaşlı nəsiləndən eşitdiyim və zaman-zaman da yaddaşımda qalan bir sözü xatırlayıram. Həmin söz bu gün də qulaqlarımda səslənir. Yaşlılar deyib ki, Füzuli torpağı çörəkli torpaqdı.

Mən bu sözün mahiyyətinə varanda öyrəndim ki, sovet-alman müharibəsi zamanı Füzuli rayonu ərazisində denli bitkilər, xüsusilə arpa, buğda daha çox istehsal olunub. Və bu istehsal da həm Füzulinin öz əhalisini, həm də respublika əhalisini həm ağır, həm də aclıq dönmündən xilas etmişdi. Elə bu səbəbdən də o dövrü yaşayanlar Füzulini çörəkli, bərəkətli bir ərazi kimi yaddaşına yazmışdı.

Füzuli rayonunun yaranma tarixinə nəzər saldıqda məlum olur ki, bu re-

gion inzibati ərazi vahidi kimi 1827-ci ildə təşkil olunmuş və ilk adı da Qarabulaq olmuşdu. Sovet dönmündə, yəni 1930-cu ildə rayon statusu almış və adı dəyişdirilərək Qaryaqın qoyulmuşdu. Təbii ki, Qaryaqının nə Füzuliyə, nə Qarabağa, nə Azərbaycan tarixinə elə bir aidiyyəti yoxdu. Şükürlər olsun ki, 1959-cu ilin aprelində bu yanlılıq ortadan qaldırıldı, böyük Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 400 illiyi ilə bağlı olaraq rayona Füzulinin adı verilib. Həmin zamandan başlayaraq, Füzulinin ictimai, siyasi həyatında da yeni bir eranın başlanğıcı start aldı. Bu, həm rayon sakinlərinə verilən mənəvi dəstəyin, həm də bu bölgənin ziyalı potensialının yaradıcılıq təşəbbüslərindən qaynaqlanmışdı. Təbii ki, bütöv bir rayonun siyasi, iqtisadi və mədəni baxımdan inkişafını izləmək üçün bu keçilən yolu məhz həmin sa-

hələr üzrə qruplaşdırmaq lazımdır. Bu mənada öncə Füzuli rayonunun tarixinə mədəni, maddi nümunələrinə və bu inkişaf yoluna nəzər salırıq.

Beləliklə, tarixi mənbələr, eləcə də rayon ərazisindəki abidələr göstərir ki, Füzuli rayonunun ərazisi Azərbaycan tarixinin ən qədim dövrlərini özündə ehtiva edib. Burada Qaraköpəktəpə, Qarabulaq kurqanları, Günəştəpə, Quruçay mədəniyyət nümunələri kifayət qədərdir. Ümumiyyətlə, rayon ərazisindəki tarixi abidələri gözəndən keçirəndə burada XIII əsrin sonlarına aid olan Əhmədilər türbəsi, Babı türbəsi, Aşağı Veysəlli kəndindəki yonulmuş, hamar daşlardan tikilən Mirəli türbəsi.

Rayonun Qarğabazar kəndindəki Haçıqiyasəddin məscidi, həmçinin bu kəndin ən məşhur abidələrindən olan Karvansara, Qoçəhmədli kəndindəki məscid, Füzuli şəhərinin mərkəzində yerləşən Hacı Ələkbər məscidi, Məşədi Həmid hamamı, rayon ərazisindəki çoxsaylı daşdan yonulmuş at, qoç fiqurları bir daha sübut edir ki, rayon ərazisi qədim insan məskənləri olmaqla yanaşı, həm də burada memarlıq, arxitektura, incəsənət və eləcə də ticarət sahələri zaman-zaman inkişaf etdirilmiş, eyni zamanda, ərazinin böyük dünyayla bağlantısı olmuşdu. Çünki karvan yolu üzərində yerləşən bu arxeoloji qazıntılar zamanı da kifayət qədər elmdə maraqlı doğuran nümunələr, pul vahidləri tapılmışdı. Məhz bu tapıntılar, həm də rayon ərazisindəki zəngin abidələr kompleksləri imkan vermişdi ki, Füzuli rayonunda tarix-diyarşünaslıq muzeyi yaradılsın. Heç də təsadüfi deyil ki, bu tarix-diyarşünaslıq muzeyinin çox böyük eksponatlar bazası var idi.

Yeni burada nümayiş etdirilən nümunələrin hər biri ayrı-ayrılıqda Füzuli rayonunun ərazisi ilə bağlı konkret fikir söyləməyə imkan verirdi. Sovet dönmündə rayon ərazisində tarix-diyarşünaslıq muzeyi ilə yanaşı, Bün-yad Sərdarovun ev muzeyi, iki uşaq incəsənət və 5 uşaq musiqi məktəbi fəaliyyət göstərirdi. Həmçinin mərkəziləşdirilmiş kitabxana sistemi, onun 33 filialı, 14 kənd mədəniyyət evi, çoxsaylı klublar sakinlərin ixtiyarına verilmişdi. Təəssüf ki, 1988-ci ildən başlayan erməni təcavüzü nəticəsində Dağlıq Qarabağla həmsərhəd olan Füzuli rayonu da işğala məruz qaldı. Belə ki, 1993-cü ilin avqust ayının 23-də Füzuli rayonunun böyük bir hissəsi düşmən tərəfindən işğal olundu. İşğal nəticəsində təkcə vətəndaşlara deyil, rayonun mədəniyyətinə də ağır zərbələr vuruldu.

Yeni rayonun ərazisindəki tarixi abidələr, məktəblər, kitabxanalar, muzeylər yerlə yeksan edildi.

Azərbaycan prezidenti cənab İlham Əliyevin işğaldan azad edilmiş Füzuli rayonuna səfəri zamanı xalqımıza və dünya ictimaiyyətinə etdiyi müraciətində dedi ki, "Bu gün Füzuli rayonu işğaldan azad edilib. Lakin bu rayonun ərazisini düşmən elə dağıdıb, elə məhv edib ki, bunu yalnız barbarlar edə bilərdi.

Sanki burdan vəhşi bir qəbilə keçibdi. Bu, insanlığa yaraşmayan cinayətdi. Amma düşmən bilsin ki, biz Füzuli yenidən, əvvəlkindən də gözəl qurulacaq, abadlaşacaqdı".

Həqiqətən də cənab prezidentin söylədiyi həmin müdrik fikir qısa bir zamanda öz həllini tapmağa başlayıb. Belə ki, rayon işğaldan azad ediləndən sonra ölkə rəhbərinin tapşırığı ilə

burada quruculuq, abadlıq işlərinə başlanılıb.

Artıq yolların çəkilməsinə, təmirinə, işıq, su probleminin həll olunmasına başlanılıb. Hətta ötən gün ölkə prezidenti İlham Əliyev cənablarının və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın Füzuli rayonda artıq istifadəyə verilmiş hava limanının, xəstəxananın, məktəbin, "Ağıllı kənd" in təməlqoyma mərasimləri, Füzuli-Şuşa yolunun çox böyük hissəsinin istifadəyə verilməsi dünyaya açıq bəyanatdır. Bax, qısa zamanda görülən bu işlər artıq hər kəsdə olan böyük qayıdışa inamı birə yüz artırır. İndi birmənalı şəkildə deyə bilərik ki, Azərbaycan iqtidarı həmin Böyük Qayıdışın layihəsini də tezliklə gerçəkləşdirəcəkdir.

Deməli, öncə infrastruktur dirçəldiləcək, yenidən qurulacaq və insanlar

üçün öz doğma torpaqlarında yaşamağa start veriləcəkdir.

Düşünürəm ki, bu gün təkcə mədəni həyatının müəyyən nüanslarına toxunduğumuz Füzuli rayonu ərazisində həm kənd təsərrüfatını, həm sənayeni, həm sosial bölümü yenidən həyata qaytarmaq və onu həm də günümüzə uzlaşdırmaq yönündə görüləcək işlər kifayət qədərdir və bu da bir region olaraq Füzulinin inkişafının yeni səhifəsi olacaqdır.

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MEDIANIN İNKİŞAFI AGENTLİYİNİN
MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

